

Abstrakt

Zemědělství se v dějinách lidstva objevilo před 12 000 - 5 000 lety. Lidé se tehdy začali usazovat, aby se primárně věnovali obdělávání půdy a pěstování obilnin, které poznali jako divoce rostoucí rostliny. Nový způsob života postupně změnil společenský i kulturní řád. Návrat k původnímu způsobu života nebyl nemožný.

Před příchodem Slovanů na území dnešní Moravy a Čech postupně hospodařily na našem území různé indoevropské kmeny. Nejvýznamnějšími z nich byli Keltové a Germáni. Na jejich zemědělskou činnost navázali Slované přicházející z východních částí Evropy snad v druhé polovině 6. století. Po prvotních státních útvarech, z nichž se dá doložit pouze existence Velké Moravy, vznikl raný český stát. I ve zdejší kultuře mělo obilí svou nenahraditelnou úlohu. Zemědělská činnost byla hlavním zdrojem obživy celého obyvatelstva. V tomto období se pěstovalo proso a pluchaté pšenice jednozrnka a dvouzrnka, které postupně ustoupily pšenici obecné a ječmenu. Půda se obdělávala dřevěnými rádlý, která půdu pouze rozrývala. Obilí, které se sklízelo pomocí srpů, se ukládalo v zemních jamách. Aby byly obilniny pro člověka lépe stravitelné, semílaly se na mouku. Nejprve k tomu účelu sloužily různé rotační ruční mlýnky a až od 12. století velké mlýny na vodní kolový pohon. Obilná strava byla vesměs prostá. Pouze velmoži a panovníci si mohli dovolit honosnější jídla, než jakým byl chléb nebo kaše, například z masa. Před vznikem českého státu a v jeho raném období se na našem území uplatňovala pohanská symbolika s obilím spojená. Křesťanští kněží se jí snažili potlačit více jak dvě století. Ale obilí má svou symboliku i v křesťanství.

Blahodárný vliv na rozvoj zemědělské činnosti měl příchod mnišských řádů do českých zemí. Pokračující zemědělská kolonizace našeho území zlepšila hospodářskou situaci knížectví. České země se během 10. – 12. století staly uznávanou obilnicí západní Evropy. Většina obyvatelstva žila ale s neustálým strachem z hladu. Pěstování pšenice obecné, ječmene a prosa doplnilo žito a pohanka. K orbě se začalo užívat plazového rádlu. Jídelníček prostých lidí se příliš nezměnil. Hlavním pokrmem byl pro vesničany chléb. O zvláštních příležitostech se pekly například koláče. Vařily se také polévky a samozřejmě kaše.

Období mezi 13. a 15. stoletím bylo poměrně bouřlivé. Přineslo několik politických zvrátů a změn v rámci panovnické moci. Hojně se začala stavět města, která se stala novým konkurentem šlechty i vesničanů a vytvořila masivní tlak na produkci obilnin. V pozici hlavního orného nástroje nahradil rádlu pluh. V zemědělské činnosti šlo o revoluci, kterou podtrhlo zavedení trojpolního systému. Pěstování žita zatlačilo do pozadí pšenici obecnou, do

té doby vysévanou především pro ty, kteří si dražší obilninu mohli dovolit. Také se objevila první kuchařka. 13. století můžeme označit za století hladomorů, které se nevyhnuly ani období husitských válek a náboženských sporů, až do konce vlády Jagellonců. Pekařství se rozvíjelo především ve městech, protože lidé na vesnici dávali přednost svým vlastním výrobkům. Konečně pak křesťanská kultura nabízí nemálo symboliky spojené s obilím.

Klíčová slova:

obilí, kultura, symbolika, strava, české země